

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

**Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování v kontextu zásady rovnosti v civilním
soudním řízení**

Disertační práce JUDr. Jany Křiváčkové

Oponentský posudek

JUDr. Ludvík David, CSc.

I.

Zhodnocení významu disertace pro příslušný obor

Vynasnažím-li se rekapitulovat své znalosti a zkušenosti, pak téma zvolené disertantkou ještě u nás nikdo nezpracoval, přinejmenším ne v oblasti právní nauky. Přínos zpracování tématu je tedy mimo vší pochybnost. JUDr. Křiváčková je již zkušenou vyučující v oblasti civilního procesu. Není tedy pochyb o tom, že práce je přínosem pro vysokoškolské právnické teritorium. Obzvláště je přínosem pro výuku a vzdělávání v civilním právu procesním, a mohla by být velmi snadno součástí komentáře k tomu či onomu ustanovení občanského soudního řádu.

Nelze však opomenout ještě další rozměr práce. Nejen její jednotlivé kapitoly, ale vlastně celé řešení problému v současnosti vykazuje též ústavněprávní dimenzi. Předvídatelnost práva je totiž vnímána jako postulát spravedlivého procesu, tedy jako součást ústavních garancí základních práv a stala se tak vlastně hodnotou, která je již zcela běžně vnímána jako jedna z garancí naplňování Ústavy.

Tím spíše je třeba volbu tématu ocenit a nepochybuji, že práce si najde také vhodnou formu dalšího literárního uplatnění.

II.

Postup řešení problematiky, použitá metoda a cíl

Postulát, resp. princip předvídatelnosti soudního rozhodování má v civilním soudním řízení přinejmenším dvojí rozměr. Jedním z nich je takový procedurální postup, aby bylo řízení jasné a srozumitelné v celém svém průběhu, aby tedy účastníci i jejich zástupci měli během procesu jasno o jeho předmětu a o možnostech uplatnění svých práv. Druhou podobou procesní předvídatelnosti je předvídatelnost rozhodnutí samotného. Tedy předběžná vědomost stran o tom, k jakému obsahu rozhodnutí může reálně soud dospět, jaké rozhodnutí tedy mohou očekávat a jaké především judikatorní podklady lze soudu dodat, aby se ke spravedlivému rozhodnutí dospělo. Především v tomto smyslu se dá hovořit o překvapivosti rozhodnutí; autorka dokonce mluví o srozumitelnosti soudního rozhodnutí, čímž se dostává ještě dále.

Z názvu a pojetí práce je patrné, že autorka dala přednost prvnímu z výše popsaných pojetí. Je to pochopitelné, neboť „precedentní“ předvídatelnost obsahu rozhodnutí je natolik svébytným tématem, že by práce musela být podstatně rozsáhlejší. Autorka tento aspekt věci neopomíjí, věnuje mu zejména kapitolu 4.2, ale v centru jejího zájmu zůstává průběžná předvídatelnost v civilním procesu samotném. Ponechám-li stranou vytyčení vlastního úkolu a jeho řešení, resp. cíle, jak si je disertantka zformulovala v úvodní pasáži, pak uvedla-li již v nadpisu kontext zásady rovnosti, nemohla při sepisu své práce postupovat jinak.

Po stránce metodologické si zaslouží pozornost již zmíněné pečlivé a vědecky vysoce korektní vytyčení úvodních teoretických východisek práce. Na str. 7-17 je jasně řečeno, o co autorce jde a jakými metodickými postupy se chce k cíli dobrat. To je záslužné a současně i trochu neobvyklé. Mnoha pracem podobného druhu totiž chybí právě metodická ujasněnost, metody a cíle jsou zmíněny stručně, téma práce v jejím průběhu kolísá a závěry jsou spíše mlhavé. Jak patrně z úvodu, takové nebezpečí autorce nehrozilo.

Má-li být součástí tohoto bodu hodnocení též stanovisko k výsledkům práce a jejímu přínosu, pak se domnívám, že jsem je již v pozitivním smyslu dostatečně vyjádřil. Snad bych jen znovu soustředil pozornost na stranu 13, 14, kde se jasně formulují jak pracovní hypotéza, tak i výzkumné otázky.

III.

Rozbor textu práce z hlediska obsahu, přehlednosti, formální úpravy a jazykové úrovně

Dovoluji si začít přímým vstupem na str. 18, osvědčujícím zasvěcenou analýzu pojmu předvídatelnosti z hlediska obecně obsahového i jeho procesní náplně. Je třeba poznamenat, že pro autorku je místy synonymem předvídatelnosti ne-překvapivost, s čímž bych si dovolil stran některých pasáží textu polemizovat. Spíše bych ocenil ty formulace, v nichž autorka akcentuje předvídatelnost procesu jako odvozený termín, resp. atribut či rozvíjení principu právní jistoty. To je myslím nejvýstižnější. Z hlediska komparace se zahraničím, zde již pojmové, se dá mluvit o foreseeability nebo též o predictability. Obojí je uváděno a obojí je určitě správně.

Hodně obecně cílenou je kapitola II. nazvaná Principy a zásady v procesním právu. Disertantka zde nezapře vcelku příznačné olomoucké téma, i tato kapitola však do textu organicky zapadá. Oceňuji analýzu distinkcí principů a zásad a jen stručně dodávám, že rozdíl mezi oběma termíny spatřuji vcelku lapidárně ve vyšší míře obecnosti prvního z nich.

Kapitola čtvrtá je nazvána Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování jako komponent práva na spravedlivý proces a její uplatnění v civilním soudním řízení. Obsahuje čtyři subkapitoly, je ji však možné rozdělit na dvě oblasti. První oblast se dá shrnout do témat srozumitelnosti a určitosti právní úpravy, odůvodnění soudního rozhodnutí a rozhodování v obdobných případech (oblast precedentů). Kapitola je zpracována na přibližně 40 stranách a je jakousi přehrou posléze zmíněného hlavního tématu. Naplňuje se tu důsledně požadavek komparace – nechybí žádoucí srovnání s právní úpravou na Slovensku a ve Spolkové republice Německo. Premisy i vlastní závěry autorky jsou formulovány korektně, autorka předpokládá náročnost a odpovědnost při soudním rozhodování, což explicitně vyjadřuje na str. 143 a následující. Soudní rozhodnutí by skutečně neměla být pokud možno překvapivá. Disertantka však nepředpokládá přílišnou rigidnost či kvazistabilitu soudního rozhodování a je si vědoma toho, že judikování soudu je závislé na skutkových okolnostech případu, na změnách zákonů i jejich společenského pozadí. Možná by si tu více pozornosti zasloužilo odstínění změn judikatury ve smyslu „statického“ překonání dosavadního právního názoru, tedy tzv. pravé změny judikatury, a změny nepravé, spočívající ve vývoji judikatury v čase s přihlédnutím k již zmíněným okolnostem a zákonným úpravám. Tyto dvě oblasti či přístupy se v české procesní nauce i judiciální praxi málo akcentují.

Beze vší pochybnosti spočívá vlastní těžiště disertace ve zpracování tématu nazvaného Poučovací povinnost soudu jako nástroj zachování zásady předvídatelnosti postupu soudu (subkapitola 4.4 a její rozvinutí). Autorka důkladně vychází z deskripce vývoje právní úpravy poučovací povinnosti. Brzy však přechází k aktuální úpravě manudukce v civilním procesu a nezůstává svému úkolu nic dlužna. Analýza zejména kontroverzního ustanovení § 118a o. s. ř., a to ve všech třech odstavcích, je vskutku detailní. Oponent je potěšen, že autorčino pojetí je dostatečně liberální a že JUDr. Křiváčková nepléduje za striktní a někdy nepraktické rozlišení údajně ryze skutkového a ryze právního poučení soudem. Je si vědoma toho, že poučení soudu účastníků musí být adresné, konkrétní a citlivě závisející na vzniklé procesní situaci. Zejména to platí o změně právního názoru soudu podle § 118a odst. 2 o. s. ř. Z hojné judikatury vzaté v úvahu oponent vyzdvihuje odkaz na rozsudek velkého senátu Nejvyššího

soudu sp. zn. 31 Cdo 619/2011. Nejvyšší obecná instance v něm přiléhavě formulovala žádoucí fáze postupu soudu směřující k tomu, aby strany měly v každém momentu řízení jasno nejen o jeho předmětu, ale též o stavu dokazování a o unesení či neunesení důkazního břemene, Lze si jen povzdechnout: kéž by tyto postuláty byly v civilním procesu soudy náležitě respektovány.

Ač bych rád napsal více o komparativní části práce, přesáhlo by to únosný prostor. Dovolím si tedy alespoň se zmínit o ustanovení § 139 německého ZPO, což je nepochybně ustanovení, které prodělalo svůj interpretační vývoj a jehož prostřednictvím dávají německé soudy účastníkům možnost mít skutečně jasno o tom, co se v řízení projednává. Věřím, že čtení o tomto ustanovení může být pro české soudy stálou inspirací.

Část III. této oponentury je formulována poněkud rozsáhle. Mohu v jejím rámci jen dodat, že práce je formálně mimořádně korektní, velmi přesná, její náležitosti – poznámky pod čarou, seznam použitých zdrojů, seznam judikatury atd. – jsou splněny zcela lege artis, a to vše činí práci přehlednou a srozumitelnou. Autorka pracuje s textem samotným i doplňujícími náležitostmi s přehledem, zasvěceně, což jen dokládá vysokou odbornou úroveň práce.

IV.

Závěry oponenta

Již v úvodu oponentního posudku jsem vyjádřil svůj názor na úroveň práce. Jsem srozuměn s jejími závěry i po obsahové stránce. Sluší se alespoň shrnout autorčiny konečné rekapitulace na str. 182-190, kde autorka velmi přesně vnímá význam i dopady poučovací povinnosti (§ 118a o. s. ř.) jako institutu i jeho praktického naplnění tak, aby byl civilní proces v každé své fázi předvídatelný. Jen pochvalu si zaslouží též přístup, z něhož je patrné, že civilní soudní řízení autorka skutečně důsledně považuje za jeden celek a nesnímá též z odvolacích soudů odpovědnost za předvídatelné rozhodování, včetně využití možnosti dokončit řízení bez toho, že by byl naplněním relevantních procesních postulátů zatěžován takřka výhradně jen soud prvního stupně. Toto vše stojí za zdůraznění a možná i za další tématické rozvíjení.

Všechny tyto úvahy mne vedou k závěrečnému vyjádření o disertační práci samotné.

Mohu se beze vší osobní pochybnosti vyjádřit tak, že předloženou mi disertační práci JUDr. Jany Křiváčkové **plně doporučuji k obhajobě**. Nepochybuji o tom, že diskuse o celé řadě aspektů práce bude velmi zajímavá. Z vlastního pohledu bych jako jedno z témat obhajoby doporučil zde již naznačenou a jen zdánlivě vyřešenou problematiku dílčích aspektů interpretace ustanovení § 118a odst. 2 občanského soudního řádu.

V Brně dne 12. 9. 2013

JUDr. Ludvík David, CSc.